

**Н.О. Коломієць, канд. екон. наук, старш. викладач
Харківська державна зооветеринарна академія**

СУТНІСТЬ І ХАРАКТЕР ПРОЯВУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИЗИКУ В ГАЛУЗІ М'ЯСНОГО ПТАХІВНИЦТВА

Постановка проблеми. Для розвитку будь-якої галузі народного господарства є цілеспрямована інвестиційна діяльність. Сільське господарство, а в тому числі й птахівництво, без інвестиційних надходжень залишатиметься однією з проблемних сфер розвитку та становлення економіки. Активна інвестиційна діяльність підприємств певною мірою залежить від обсягів і форм інвестицій, тому що останні формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі.

Інвестиційні процеси в птахівництві характеризуються значною різницею між інвестиційними вкладеннями й інвестиційними проблемами, скороченням обсягів інвестицій, погіршенням їх технологічної й відтворювальної структури, обмеженими можливостями фінансування інвестицій з різних джерел, що в сукупності впливає на відтворювальні процеси і призводить до зростання ризику й становлення несприятливих умов інвестування.

Оцінка ризиків і управління ними при інвестуванні коштів у галузь м'ясного птахівництва, як складової підгалузі сільського господарства, актуальна для всіх підприємств, інвесторів, а також органів державної влади, залучених до процесу становлення і розвитку сільського господарства. Проте посилення інвестиційних процесів у базових галузях сільського господарства до яких, у першу чергу, належить м'ясне птахівництво, вимагають подальшого поглибленого їх аналізу і розробки нового підходу до визначення інвестиційної привабливості підприємства з урахуванням специфіки взаємозв'язків сільського господарства та тенденцій концентрації підприємств галузі. Тому управління інвестиційним ризиком є основою поліпшення використання фінансових ресурсів на всіх етапах і рівнях виробничо-господарської діяльності, одним з найефективніших важелів упровадження досягнень науково-технічного прогресу в сільському господарстві, що зумовлено економією ресурсів, зменшенням витрат виробництва, зниженням рівня собівартості продукції, зростанням норми прибутку, а найголовніше – виконанням кредитних і бюджетних

зобов'язань. Тому ця проблема є актуальною як для окремого регіону, так і для держави у цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інвестицій та ризиків, які їх супроводжують, багатогранна й актуальна. Вона зумовлена необхідністю виявлення в умовах обмежених інвестиційних ресурсів сільського господарства пошуку найбільш інвестиційно-привабливих об'єктів, здатних забезпечити зростання виробництва й економічний підйом у країні. Інвестиційна привабливість галузі м'ясного птахівництва обумовлена динамічним розвитком попиту на дієтичне м'ясо як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, і є найбільш ефективною при формуванні експортного потенціалу аграрного сектора економіки, вирішення загальнодержавних завдань щодо гарантування продовольчої безпеки країни. Тому напрацювання практичних інструментів оцінки інвестиційних ризиків й управління ними є не тільки своєчасним завданням, але водночас належать до малодосліджених сфер вітчизняної аграрної економічної науки.

Проблемі інвестиційних процесів в аграрній сфері, дослідженню сучасних проблем м'ясного птахівництва присвячені роботи А.В. Баляна [1], О.І. Гуторова [2], М.В. Зубця [3], М.І. Кісіля [4], Г. Підлісецького [6], С.О. Юшина [8] та ін. В їх роботах проаналізовано проблеми розвитку сільського господарства, представлено новітні методологічні підходи до оцінки інвестиційних можливостей підприємств.

Проте посилення інвестиційних процесів у базових галузях сільського господарства, до яких, у першу чергу, належить м'ясне птахівництво, вимагають подальшого поглибленого їх аналізу і розробки нового підходу до визначення інвестиційної привабливості підприємства з урахуванням специфіки взаємозв'язків сільського господарства та тенденцій концентрації підприємств галузі.

Саме недостатня вивченість практики оцінки інвестиційної привабливості та методів управління ризиком у підприємствах з виробництва м'яса птиці є актуальною. Оцінка ризиків і управління ними при інвестуванні коштів у галузь птахівництва, актуальна для всіх підприємств, інвесторів, а також органів державної влади, залучених до процесу становлення і розвитку сільського господарства.

Формування цілей статті. Метою роботи є дослідження сутності і прояву інвестиційного ризику в галузі м'ясного птахівництва. Для досягнення цієї мети вирішуються такі завдання: досліджується сутність інвестиційної діяльності в даній галузі; узагальнюються методичні підходи

щодо оцінки інвестиційного ризику; визначаються чинники, що впливають на інвестиційний ризик.

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор економіки займає провідне місце у виробництві валової внутрішньої продукції країни після промисловості. Серед сфер агропромислового комплексу і галузей сільського господарства найбільш позитивну динаміку у своєму розвитку має м'ясне птахівництво [3]. Особливо в останні роки галузь розвивається швидкими темпами. Про це свідчить світовий і вітчизняний досвід. У світовій практиці 23 % від загальної потреби на м'ясо задовольняється за рахунок м'яса птиці. В Україні м'ясо птиці займає 43,5 % від загальної потреби дієтичного м'яса [7]. Привабливість птахівництва зумовлена ще й тим, що його м'ясний напрям належить до скоростиглої галузі і відносно швидко окупається вкладений капітал.

Виробництво продуктів харчування для населення – першочергове завдання агропромислового комплексу країни. Особливо це стосується м'яса і м'ясопродуктів, молока, риби, овочів. Для підтримання свого здоров'я людина не може харчуватися тільки продуктами рослинного походження, оскільки вони не мають достатньої кількості поживних речовин.

Вважається, що для підтримання нормальної життєдіяльності людині потрібно вживати за добу 100-150 г білка, в тому числі 65-76 г – тваринного походження. Виходячи з цього, за рік людина має спожити 356 штук яєць, 80-85 кг м'яса і м'ясопродуктів, у тому числі 16,4 кг м'яса птиці. Нині птахівництво є одним із головних виробників у світі відносно дешевих і біологічно повноцінних продуктів харчування для людини. Воно має ряд переваг порівняно з іншими продуктами тваринництва, а саме: скороспілість, нижчу у 2-5 разів порівняно з м'ясом свиней і великої рогатої худоби енергоємність, та витрати протеїну кормів на одиницю протеїну продукції. Птахівництво одна із найбільш механізованих і автоматизованих підгалузей сільського господарства, її продукція найбільш придатна для поліпшення якості харчування людей.

За даними Держкомстату України в 2010 р. споживання м'яса птиці становило 1,2 млн т, що становить 18,0 % від загальної кількості спожитого м'яса в країні [7]. Перспективи розвитку м'ясного птахівництва в Україні зумовлені рядом причин. По-перше, у світовій практиці зростає споживання дієтичного м'яса, оскільки м'ясне птахівництво швидко реагує на попит і пропозицію на ринку, що змінюється, при зростанні обсягів виробництва. М'ясо птиці відносно дешевше, порівняно з іншими видами м'яса, технологія виробництва м'яса птиці добре адаптована до

впровадження інноваційних досягнень комбікормової промисловості і зоотехнії і ветеринарної медицини, нових напрямів технічного прогресу. У світовій практиці на цій основі забезпечується до третини потреб населення в білках тваринного походження.

Враховуючи те, що збільшується попит на дієтичну продукцію, обсяг виробництва м'яса птиці в перспективі буде зростати, а з урахуванням розвитку комбікормової промисловості розширяться експортні можливості галузі птахівництва. Щорічно Україна експортує 270 тис. т м'яса птиці з Голландії і США

1. Баланс м'яса та м'ясопродуктів в Україні (включаючи субпродукти та жир сирець), тис. т

Показник	Роки								2011 р у % до 1995р
	1995	2000	2005	2007	2008	2009	2010	2011	
Виробництво	2294	1663	1597	1912	1906	1917	2059	2144	93,4
Зміна запасів на кінець року	11	-82	-11	-20	76	16	-3	-31	-281
Імпорт	19	38	325	245	550	439	378	244	1284
Усього ресурсів	2302	1783	1933	2177	2380	2340	2440	2425	105,3
Експорт	184	163	82	45	28	40	48	79	42,9
Витрачено на нехарчові цілі (на корм. витрати та ін.)	116	9	7	7	12	10	8	7	6,0
Фонд споживання.	2002	1611	1844	2125	2340	2290	2384	2559	127,8

Сільське господарство України в 2011 р. Держкомстат України / за ред. Ю.М. Остапчука. – К., 2012. – С. 56 [7].

За даними табл. 1 можна простежити тенденцію виробництва та споживання м'яса та м'ясних продуктів в Україні, виробництво м'яса скоротилося з 2294 тис. т у 1995 р. до 2144 тис. т у 2011 р., в той же час імпорт продукції збільшився з 19 тис. т до 244 тис. т, а експорт скоротився з 184 до 79 тис. т. Це свідчить про те, що в Україні йде задоволення попиту

на м'ясо та м'ясопродукти за рахунок імпорту. Так, якщо виробництво м'яса у 2011 р. порівняно з 1995 р. скоротилося на 150 тис. т, то імпорт збільшився на 225 тис. т.

Більш детальний аналіз балансу споживання м'яса та м'ясопродуктів за основними видами в Україні свідчить про те, що в основному імпортується м'ясо птиці (табл. 2).

2. Баланс м'яса за основними видами споживання в Україні за 2010 та 2011 рр., тис. т

Показник	2010 р.					2011 р.				
	м'ясо всього	у тому числі				м'ясо всього	у тому числі			
		яловичина та телятина	свинина	м'ясо птиці	інші види		яловичина та телятина	свинина	м'ясо птиці	інші види
Виробництво, тис. т	2059	428	631	954	40	2144	399	705	995	45
Зміна запасів на кінець року	-3	-8	-4	8	1	-37	-5	-78	-22	-2
Імпорт	378	25	193	157	3	244	23	153	65	3
Усього ресурсів	2440	461	820	1103	48	2425	427	866	1082	50
Експорт	48	13	1	33	1	79	13	14	50	2
Витрачено на нехарчові цілі (на корм. витрати та ін.)	8	1	2	4	1	7	1	2	3	1
Фонд споживання	2384	447	825	1066	46	2339	413	850	1029	47

Сільське господарство України в 2011 р. Держкомстат України / за ред. Ю.М. Остапчука. – К., 2012. – С. 84 [7].

Аналіз даних табл. 2 свідчить про те, що незадоволений попит на м'ясо в Україні, в основному, задовольняється за рахунок імпорту свинини – 193 тис. т у 2010 р. та 153 тис. т у 2011р. і м'яса птиці – 157 тис. т у 2010 р. та 65 тис. т у 2011 р. У той же час м'ясне птахівництво експортно-орієнтовна галузь тваринництва займає перше місце щодо експорту. За

даними Держкомстату, Україна експортувала 33 тис. т м'яса птиці на відміну від 13 тис. т свинини у 2010 р. та 50 тис. т м'яса птиці на відміну від 14 тис. т свинини у 2011 р. Треба зазначити, що експорт у 2011 р. дещо збільшився, а це є позитивним чинником. За даними вищевказаних таблиць ми бачимо, що птахівництво це така галузь в яку потрібно вкладати інвестиційні кошти.

Інвестиційний потенціал країни визначається сукупністю макроекономічних показників (темпи економічного зростання, співвідношення споживання і заощаджень, ставка позичкового відсотка, норма прибутку, рівень і динаміка інфляції, споживчий попит населення), наявністю і співвідношенням факторів виробництва, розвитком інфраструктури тощо) [4].

Інвестиційні процеси в тваринництві характеризуються значною різницею між інвестиційними вкладеннями й інвестиційними потребами, скороченням обсягу інвестицій, погіршенням їх технологічної й відтворювальної структури, обмеженими можливостями фінансування інвестицій з різних джерел, що в сукупності впливає на відтворювальні процеси і приводить до зростання ризику й становлення несприятливих умов інвестування [2].

Інвестиційний ризик країни характеризується рівнем невизначеності прогнозу щодо одержання прибутку (доходу) від інвестицій. У його структуру його, як правило, входять політична, економічна і соціальна складові.

Інвестиційні ризики суб'єкта господарювання визначаються рівнем та особливостями впливу таких факторів:

- зміна реальної (ринкової) вартості необоротних активів;
- науково-технічний прогрес та науково-технічна революція;
- моральне та фізичне зношення об'єктів основних фондів чи нематеріальних активів;
- зміна кон'юнктури на ринку А & D (науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт);
- зміна нормативно-правового поля здійснення інвестиційної діяльності;
- зміна термінів окупності довгострокових інвестицій (як капітальних, так і фінансових);
- перерозподіл прав власності щодо підприємства в цінні папери яких здійснюються вкладення підприємства;

- оголошення банкрутства (дефолту держави) об'єктами інвестування (за облігаціями, інвестиціями та ощадними сертифікатами, державними цінними паперами);
- втрата контролю над афілійованими та асоційованими підприємствами.

Урахування інвестиційних ризиків передбачає аналіз впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання та його фінансові результати (прибуток) особливостей фінансування основних фондів, здійснення портфельного та прямого фінансового інвестування, а також формування нематеріальних активів (фінансування розроблення новітніх технологій, їх упровадження та ін.) [5].

Призначення аналізу ризику – одержання необхідних відомостей для прийняття управлінських рішень стосовно участі в певній економічній діяльності (проекті) для передбачення способів захисту від можливих негативних наслідків ризикових подій.

Успішний розвиток сільського господарства потребує масштабного й ефективного інвестиційного забезпечення. Проте власні, залучені та позикові інвестиційні джерела сільськогосподарських товаровиробників поки що недостатні для задоволення їхніх інвестиційних потреб, хоча в динаміці вони зростають. Зовнішні, зокрема й іноземні, інвестиції в галузь надходять в обмежених обсягах, а частка сукупного капіталу нерезидентів поки що незначна. Тому в стратегічній перспективі необхідно здійснити додаткові заходи щодо інвестиційного забезпечення сталого розвитку сільського господарств [1].

Важливим аспектом прийняття управлінських фінансових рішень є невизначеність, що проявляється в сукупності ризиків, які впливають на здійснення фінансово-господарської діяльності. Без забезпечення нейтралізації негативного впливу комерційних ризиків на результати цієї діяльності неможливо підтримувати сталий приріст достатку власників.

Інвестиційний ризик – складова сукупного ризику суб'єкта господарювання, що визначає ймовірність отримання негативних фінансових результатів (передусім, збитків) у результаті здійснення сукупності господарських операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів – інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання [8].

Оцінювання чинників інвестиційного ризику відіграє винятково важливу роль для суб'єктів господарювання, оскільки потенційні інвестори приділяють увагу характеристиці підприємства, вивчаючи при цьому

показники фінансово-господарської діяльності як мінімум за 3-5 років. Також для правильного оцінювання інвестиційної привабливості інвестори вивчають підприємство як частину галузі, а не як окремий суб'єкт господарювання в навколишньому середовищі, порівнюючи досліджуване підприємство з іншими підприємствами в цій же галузі.

Активність у діяльності інвесторів багато в чому залежить від ступеня стійкості фінансового стану та економічної спроможності підприємств, у які вони готові направити інвестиції. Саме ці параметри головним чином і характеризують інвестиційну привабливість підприємства. Однак сьогодні методологічні питання оцінювання й аналізу інвестиційної привабливості недостатньо розроблені і вимагають подальшого розвитку з урахуванням сучасних умов фінансової кризи [6].

Фактично будь-який напрям бізнесу у наш час характеризується високим рівнем конкуренції і ризиком неповернення кредиту. Для збереження своїх позицій і досягнення лідерства компанії вимушені постійно розвиватися, створювати нові технології, розширювати сфери діяльності. У подібних умовах періодично виникає момент, коли керівництво організації розуміє, що подальший розвиток неможливий без надходження інвестицій. Залучення інвестицій дає компанії конкурентні переваги і постає надпотужним засобом зростання. Основною і найбільш загальною метою залучення інвестицій є підвищення ефективності діяльності підприємства, тобто результатом будь-якого вибраного способу вкладення інвестиційних засобів за умови правильного управління має бути зростання вартості компанії та інших показників її діяльності.

Інвестиційна привабливість важлива для інвесторів, оскільки аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства і його інвестиційної привабливості дозволяє звести ризик до мінімуму.

Висновки та пропозиції. У сільському господарстві для потенційного інвестора найбільш важливим є такі види ризиків: виробничі, фінансові та ризик неліквідності. Інвестиції в інноваційну технологію і техніку схильні до динамічних процесів, які відбуваються в ринковому просторі, і чим тривалішим є життєвий цикл (період реалізації) проекту, тим більша вірогідність зміни запланованого в бізнес-проекті та наміченого сценарію розвитку подій.

Враховуючи важливість методів аналізу оцінки ефективності інвестиційних проєктів для практики сільськогосподарських підприємств, розроблено математичні залежності проєкту від таких ключових показників, як ціна, собівартість, обсяг виробництва і реалізації продукції, податок на прибуток, амортизація, ставки банку за надані кредити та ін.

Інвестиційна діяльність у сільському господарстві належить до ризикованої сфери діяльності, законодавчі та нормативні положення не достатньою мірою гарантують і забезпечують інвесторам захист вкладених інвестицій в інноваційну технологію й техніку. З огляду на це запропоновані заходи щодо страхування інвестицій і захисту інтересів інвестора у сфері сільського господарства.

Бібліографічний список: 1. Балян А.В. Особливості інвестиційного процесу в аграрному секторі економіки Закарпаття / А.В. Балян, Г.В. Спаський // Економіка АПК. – 2013. – № 10. – С. 54–58. 2. Гуторов О.І. Розвиток інвестиційної діяльності в галузі тваринництва сільськогосподарських підприємств / О.І. Гуторов // Вісник ХНАУ. – 2011. – № 5. – С. 11-19. 3. Зубець М.В. Виклад звітної доповіді на Загальних зборах Національної академії аграрних наук України 24 листопада 2010 року / М.В. Зубець // Економіка АПК. – 2011. – № 1. – С. 3-11. 4. Кісіль М.І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства / М.І. Кісіль // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 35-39. 5. Мацибора Т.В. Ризик як складова інвестиційного процесу / Т.В. Мацибора // Економіка АПК. – 2008. – № 11. – С. 90-92. 6. Підлісецький Г.М. Фінансовий лізинг як механізм державної підтримки техніко-технологічного забезпечення сільського господарства / Г.М. Підлісецький, П.А. Денисенко // Економіка АПК. – 2012. – № 4. – С. 75–79. 7. Сільське господарство України в 2011 році // Статистичний збірник / Держкомстат України; за ред. Ю.М. Остапчука. – К., 2012. – С. 56. 8. Юшин С.О. Ідентифікаційна діагностика тактичних і стратегічних ризиків аграрних підприємств / С.О. Юшин // Економіка АПК. – 2012. – № 6. – С. 65-74.

Коломиец Н.О. Суть и характер проявления инвестиционного риска в отрасли мясного птицеводства. Анализируется состояние и перспективы развития мясного птицеводства, а также инвестиционные процессы и риски которые возникают при этом.

Kolomiets N. The nature and character of the manifestation of the investment risk in the poultry meat industry. The condition and prospects of development of poultry meat, as well as investment processes and the risks that arise in this.